

Lingvistický, geografický a mocenský rozmer stanovenia hraníc Slovenska po roku 1918*

Bohumila Ferenčuhová

Milan Zemko v prácach zo slovenských dejín venuje pozornosť trom kľúčovým kategóriám – občan, spoločnosť, národ.¹ Ak si v tomto príspevku, ktorý píšem na jeho pamiatku, vezmem za vzor sv. Pavla a jeho výrok o viere, nádeji a láske, z ktorých najväčšia je láska, trúfnem si napísať, že pre Milana Zemka je z troch vyššie menovaných hodnôt života slovenského občana a spoločnosti tou najväčšou práve národ. Akoby som ho už pred sebou videla, ako súhlasí i nesúhlasí, a začíname o tom diskutovať. Pripomeniem mu jeho opakované tvrdenie, že 20. storočie „i s realistickým pohľadom na miesto Slovenska a slovenského národa v dejinách európskeho kontinentu, a teda so všetkou skromnosťou a opatrnosťou, môžeme nazvať aj slovenským storočím“². Odvolám sa na jeho esej o štúrovcoch ako tvorcach neveriteľného projektu, „ktorý bol nakoniec predsa len pomerne úspešný“³. Štúrovci ho koncipovali v 30. a 40. rokoch 19. storočia a Zemko o ňom napísal, že ho nepovažuje „za nič viac, ale ani nič menej ako program sformovania moderného slovenského národa, ktorý by obstál po boku ostatných (väčších, vyspelejších, mocnejších) národov Európy“⁴. Spomeniem jeho úvahu o tom, či má opodstatnenie a ako treba vysvetliť taký sociálno-politický jav ako „konflikt, resp. údajný konflikt medzi občianskym a národoveckým postojom“⁵. Vysoké hodnotenie národa ide u Milana Zemka ruka v ruke s realistickým pohľadom na slabosť slovenského národno-emancipačného hnutia v Uhorsku v 19. storočí a na nerozvinutosť slovenskej spoločnosti začiatkom 20. storočia. Ďalším rozmerom jeho reflexii je akceptovanie „vyše 900-ročnej“ kontinuity Uhorského kráľovstva, a to napriek okupácii značných častí jeho územia Osmanskou ríšou a rozpadu do viacerých nesamostatných celkov po bitke pri Moháči roku 1526. Zemko akceptoval právne reprezentácie uhorského štátneho práva, akoby to bola realita. V jeho prácach opakovane nachádzame tvrdenia, že o roku 1918 sa nedá povedať, že „sa Slováci, využijúc priaznivú povojnovú medzinárodnú situáciu a rozpad habsburského mocnárstva, postavili politicky a štátoprávne na vlastné nohy“⁶. Podľa neho „neoslobodili sa, ale boli oslobodení. Vďaka mocnejším Čechom a v ešte väčšej miere vďaka súhlasu víťazných dohodových mocností, bez ktorého by nám Česi nemohli pomôcť“⁶. V inej kapitole píše: „Kataklyzma prvej svetovej vojny, prinášajúca do tých čias nepoznané obete na ľuďoch i statkoch, znamenala – paradoxne – pre Slovákov ešte väčšiu

* Štúdia vznikla v rámci projektu APVV-0628-11 *Štátne hranice a identity v moderných slovenských dejinách v stredo európskom kontexte*.

1 ZEMKO, Milan. *Občan, spoločnosť, národ v pohybe slovenských dejín*. Bratislava : Historický ústav SAV vo vydavateľstve Prodamu, 2010.

2 FERENČUHOVÁ, Bohumila – ZEMKO, Milan. Úvod. In *Slovensko v 20. storočí, tretí zväzok. V medzivojnovom Československu 1918 – 1939*. Bratislava : Veda 2012, s. 16.

3 ZEMKO, c. d., s. 49.

4 Tamže, s. 95.

5 Tamže, s. 50.

6 Tamže. Veľmi podobné formulácie porov. aj na s. 56 – 57, 64, 76, 97.